

בעזרת

קונטרס

פתח האהל

יג

פתיחה בהתעוררות דברי חזוק שהשמיע כ"ק מרן אדמו"ר עט"ר
הרהגה"צ המפורסם מהר"ר רפאל בלום שליט"א.

אבדק"ק קאשוי יצ"ו

לאברכי הכולל, „אהל משה“ דקאשוי

בפ' תוריע תשל"ו לפ"ק

נרשם מפי השמועה ע"י תלמידיו

• • •

פתח האהל

יד

תשובה מכ"ק אדמו"ר שליט"א שכתבה בימים אלו להלכה ולמעשה, ובו נתבאר
המכשולות הנוראות המצויות בעבודת הנשים בכלל ובעבודת האפי"ס בפרט.

בענין זה: א) העתקנו באידיש התעוררות מתשובה הנ"ל, ב) עוד דברי
התעוררות באידיש (נלקט מתוך דרשה), ג) אזהרה חמורה שנתפרסם מגדולי
דורנו, ד) מכתב מכ"ק אדמו"ר שליט"א – וקו"ק מגדולי דורנו בדברים
הצריכים חזוק בהרי הקיץ (קאנטר"יס).

★ ☆ ★

קונטרס אל תגעו במשיחי

בו יבואר חומר האיסור מלעשות שינויים בחינוך תשב"ד מהדרך הישן
המקובל וגם נוסחאות קול קורא, „דעת תורה“ ו„אזהרת איסור“ מגדולי דורנו
שליט"א.

יוצא לאור ע"י תלמידיו

בישיבת „אהל שמואל“ דקאשוי

בעדפארד היללס, נ. י.

שנת תשל"ט לס"ק

פתח האהל

קונטרס שלשה עשר

התעוררות ודברי חיזוק שהשמיע

כ"ק מרן אדמו"ר עט"ר שליט"א

לאברכי הכולל „אהל משה” דקאשוי

בפ' תזריע, קיץ שנת תשל"ו לפ"ק

„וידבר ה' אל משה לאמר, דבר אל בני ישראל לאמר אשה כי תזריע וילדה זכר וגו'” ובמדרש ע"ז הכ"ד „אשה דעי למרחוק ולפועלי אתן לדק” (איוב ל"ו) ול"ב.

הנה לא לדרשה קא אחינא כי באמת אברכים שיושבים בעזבו"ת ולומדים בהתמדה רבה אין לריך להוכיחם ולעוררם, ולא באחי בכאן אלא לזרז ולחזק ידי עוסקי התורה, ואין מזרזין אלא למזרח (מכות כ"ג.) ויהי ראון מלפני אבינו שבשמים שחפץ ה' בדינו ילליה.

בפ' שמיני „אך את זה לא תאכלו וגו' מבשרם לא תאכלו וצנבלתם לא תגעו עמאים הם לכם” והביא רש"י (הצרייתא דמסכ' ר"ב ע"ז:) וצנבלתם לא תגעו, יכול יהו ישראל מוזהרים על מגע צנבלת ת"ל אמור אל הכהנים וגו' (ויקרא כ"א) כהנים מוזהרין ואין ישראל מוזהרין ק"ו מעתה ומה עומאת המת חמורה לא הזהיר זה אלא כהנים עומאת צנבלת קלה לא כל שכן ומה ת"ל לא תגעו, צרגל, וזהו שאמרו חייב אדם לעבור עלמנו צרגל ע"כ.

וז"ל הרמז"ס צה"ל עומאת אוכלין (פע"ז ה"ל י') כל ישראל מוזהרין להיות עהורים בכל רגל מפני שהם נכונים ליכנס בצמקש ולאכול קדשים, וזה שנאמר בצורה וצנבלתם לא תגעו צרגל צלצד ואם נטמא אינו לוקה אבל בשאר

שיד

ימות השנה אינו מוזכר עכ"ל. וכ' שם הכס"מ המקור צה"כ ובנבלתם לא חגעו ברגל וקתני עלה אחרים אומרים יכול אם נגע בבצילה ילקה ת"ל ולא לה תעמאו הוי אומר רשות ומשמע לרצונו דלחנא קמא נמי אינו לוקה ברגל עכ"ל. ובמשנה למלך שם מפלפל אי איכא איסורא דאורייתא לעמא עממו ברגל או דהוא רק דרבנן וקרא אסמכתא בעלמא, ומד' הרמב"ם משמע דס"ל דהוא דאורייתא ממש, ולפי"ז אמאי אין לוקין עלי, ותי' המשנה למלך לפי דכל מידי דדרשינן לה מיתורא ולא מפשטא דקרא אין לוקין עליו עיי"ש.

ויש להסביר באופן אחר למה אין לוקין על עומאה ברגל, ונקדים דהנה בפסחים (ג:) הוה ארמאה דהוי סליק ואכיל פסחים בירושלם אמר כתוב כל בן נכר לא יאכל צו כל ערל לא יאכל צו ואנא הא קאכילנא משופרי שופרי אמר לי ר' יודא צן בתירה מי קא ספו לך מאלוי אמר לי לא, כי סלקת להסם אימא להו ספו לי מאלוי כי סליק אמר להו מאלוי ספו לי אמרו לי אלוי לגבזה סלקא אמרו לי מאן אמר לך הכי אמר להו ריב"ז אמרו מאי האי דקמן בדרקו צתרי' ואשכחוהו דארמאה הוא וקטלוהו, שלחו לי לרבי יודא צן בתירא, שלם לך ר' יודא צן בתירא דאת בנליצין ומאודתך פרוסה בירושלם, והקשו התוס' וז"ל ור' יודא צן בתירא שלא עלה לרגל י"ל שלא הי' לו קרקע או זקן הי' שאינו יכול להלך ברגליו דפטור מפסח כמו מראי' אי"צ נליצין חו"ל היא כדמוכח בספרי וכו' עיי"ש, והקשה המשנה למלך (בהל' קרבן פסח פ"א ה"א) וז"ל ולא ידעתי הא היכי רמיזי דהני פטורי מפסח ובגמרא לא פטרו זקן אלא כשאינו יכול לאכול כזית, ולא ידעתי אי אליבא דתוס' לגמרי ילפינן פסח מראי' אלא דזה לא יתכן דהא נשים פטורות מראי' וחייבים בפסח וכו' עיי"ש שנשאר בל"ע.

והצ"ח תי' את קושית המלמ"ל וז"ל הנה אין כוונת התוס' שמי שאין לו קרקע פטור מפסח ופוק חזי שתחלת קושיית התוס' לא הי' להקשות למה לא עלה ריב"ז לעשות הפסח שזו אינו קושיא דוודאי הי' בדרך רחוקה ופטור ולא מלינו שיבי' מחוייב לעלות ולהתקרב קודם זמן הפסח ובי"ד שמגיע הזמן הרי הוא בדרך רחוקה אבל הוקשה להם למה לא עלה לרגל שזה מצוה על כל ישראל לעלות איש ממקומו לירושלם להגיע שם ברגל, ועי"ז תירצו שלא הי' לו קרקע ומי שאין לו קרקע אין לריך לעלות לרגל (כדלקמן ח') וכיון שלא עלה ממילא פטור מפסח כמו מראי' עכ"ל.

והקשה המנ"ח על הל"ח וז"ל ודבריו אינם מובנים לי כלל דודאי מ"ע על כל ישראל לעשות הפסח ככל מ"ע שזעולם ומחוייב לילך מקצה הארץ להתקרב עלמנו כדי לקיים מ"ע אך אם עבר והוא בדרך רחוקה יש דינים שזויתה התורה אבל צוודאי מחוייב להתקרב ולקיים מ"ע, ולדבריו כל ישראל אפי' צא"י כל שהם רחוקים ע"ז מיל מירושלים שזה דרך רחוקה פטורים מלילך ולעשות הפסח, א"כ כל ישראל פטורים לעשות פסח ראשון ופ"ש לא יהיו מקריבים כי רוב הליצור אין עושים פסח שני א"כ פטורים ממלות הפסח * וכו' עיי"ש שהאריך לבאר שכל א' מישראל מחוייב להתקרב לירושלים לפני הפסח שלא יהי' בדרך רחוקה ויוכל לקיים הפסח כהלכתו.

ואמנם ליישב את דברי הל"ח אפ"ל, דצאמת גם הל"ח מודה להמנ"ח שכ"ח מחוייב להשתדל ולהיות קרוב שיוכל לקיים הפסח, רק דס"ל שסוכ"ם כיון דצק"פ מלינו ענין זה שלא מלינו דוגמתו בכל התורה כולה והוא העלה למי שהי' בדרך רחוקה שיעשה פ"ש, ואיהי"נ שדרך רחוקה מהני רק אם באונם הי' רחוק ולא שיהי' פטור להתקרב, אבל סוכ"ם כיון שהתורה גילתה כאן דאונם כזה יש לו תקנה צפ"ש, א"כ עכ"פ קיל עפי משאר מלות לענין חיוב להתקרב, ולפי"ז לא היו מקשים התום' על ריב"צ למה לא הלך בעלמנו לעשות הפסח, דמן הסתם הי' בדרך רחוקה והי' קשה לו להתקרב, ועל זה שיהי' מחוייב להתאמץ להסיר כל המניעות צטורחא מרובה ס"ל להל"ח דפטור, ועל קושיא זו לא היו התום' לריכין להקשות ולתרוץ שהי' חולה וזקן, ועל כרחק קו' התום' הי' על עליית רגל, דשם לא מלינו צתוכ"ק עלה על אונסו, ושוב אפילו אם הי' בדרך רחוקה, צוודאי שהי' טורח ומשתדל עפי בכל כוחו שיתקרב ויוכל לעלות לרגל, וע"ז הקשו התום' שפיר, ותי' שהי' פטור לגמרי לפי שלא הי' לו קרקע או שהי' זקן שאינו יכול להלך ברגליו, אבל איהי"נ

(*) הנה לפי מה שחידש המנ"ח בעצמו (מצוה ש"פ) דענין רוב ומיעוט משערינו רק באותם שהיו בעזרה והיו מוכנים להקריב הפסח ונדחו, משא"כ אלו שהיו בדרך רחוקה אינם מצטרפים לחשבון הרוב ועושים פסח שני (עיי' לשוננו לעיל קונטרס י"ג ע' רכ"ב) א"כ ל"ק קושייתו, דאיהי"נ אפי' אם כל ישראל היו בדרך רחוקה ואירע שלא התקרבו לעשות פסח ראשון עושים עכ"פ פסח שני וצ"ל שקושיית המנ"ח הוא להמ"ד בירושלמי (המובא במנ"ח שם) דכשיבנה ביהמ"ק לא יקריבו ישראל פ"ש עיי"ש, ועכ"פ אין מזה קושיא על הצל"ח אם קושיית התום' ותי' אזיל למ"ד דיקריבו פ"ש (המעתיק).

דגם הלל"ח מודה דאין שום הו"א שמי שאינו אונס ויכול להתקרב שיבי' פעור לגמרי מלהתקרב ולהקריב הפסח.

ועב"פ יולא לנו מזה דבכל מצוה מתרי"ג מצות תוה"ק מחוייב כ"א להשתדל ולערוח בכל כוחו שיעלה בידו לקיים המצוה כהוגן ומחוייב להסיר כל המניעות שלא יהי' אונס ופעור ורק בעשיית הפסח אם הי' צורך רחוקה והי' קשה לו להתקרב אין צריך כ"כ לערוח להתקרב וכד' הלל"ח, והסבר הדבר י"ל קצת לפי שכיון שיש לו תקנה עפ"י החורה בפ"ש, ובאמת הרי הוא בדרך רחוקה, רק שמחוייב לגרום להסיר האונס ואילו לא הי' מונע ומסיר האונס הי' גשאר בחורה פעור מן המצוה, ועל גורם אינו מחוייב לערוח כ"כ להשתדל שלא יהי' אונס כמו החיוצ להשתדל שיוכל לקיים גוף המצוה, ובפרט שהרי עכ"פ יקריב פ"ש, ולפי"ז יובן ג"כ שפיר פסקו של הרמב"ם דאין לוקין על המטמא עצמו לפני הרגל, כיון שכל האיסור הוא רק כהכנה שיבי' מוכן לעשיית המצוה ברגל, ועל הכנה איבי"ג שמחוייב מה"ת לעהר עצמו ברגל, אבל עכ"פ חיוצ מלקות כבר אין צו וא"ש.

ובדרך אגדה יובן צוה גדולה ומעלה בהשתדלות לקיום המצוה שמחוייב בכל כוחו למנוע כל העירדות ולבקש תחבולות ע"ז שיוכל לקיים המצוה כראוי, וכדחזיקן שיש חיוצ מה"ת להכין עצמו להיות עהור ברגל, והגם שאין לוקין מלקות על מניעת ההשתדלות על הגורם שלא יהי' אונס בקיום המצוה, אעפ"י כ להרמב"ם חיוצו הוא מדאורייתא ממש, ובפרט צמורה שאין לה תשלומין, ומרובה מדה טובה חשיבת ההכנה לפני עשיית כל מצוה, וכמו שאיתא בספ"ק שההכנה להמצוה חשיבותה יתרה על המצוה בעצמה, (ברכות ל:): חסידים הראשונים היו שוכין שעה אחת לפני החפלה, ועשו הכנות והתיישבות, שתהא המצוה עולה כראוי, והגם שהחפלה בעצמה לא היתה יותר משעה אחת, כי בהתיישבות לפני המצוה הוא קשה יותר והי' עובדא שהגה"ק ר' לייב איגר ז"ל צנו של הגה"ק ר' שלמה איגר ז"ל ונכדו של הגה"ק שה"ת רעק"א ז"ל, (שהתנהג בדרך החסידות והסתופף בכל כ"ק אדמו"ר הגה"ק מקאלק ז"ל) כשהי' בקולק ורצה לנסוע משם לקבל פני זקינו הגה"ק רע"א ז"ע, ונכנס אל רבו לקבל ברכת פרידה כנהוג, ושאל מרבו מה לענות לקגו כשישאלו על התנהגותו אודות איחור זמן החפלה, והשיב לו רבו אמשול לך משל, לא' ששכר כפרי א' שיבקע לו עליים וכפי שהי' נהוג אז כשבא

פ ת ח ה א ה ל

שיח

הפועל הזה אל ביתו של בעה"ב, ורואה שקרדומו נפגם ואינו כהוגן כ"כ, מתחיל להשחית ולחקן את קרדומו שיוכל לבקע הענים כראוי ועומד ועובד ע"ז לפעמים כמה שעות, ומלאכת הביקוע צעמנו הולכת אח"צ במהירות, והבעה"צ כשמשלים לו שכרו משלם לו על כל השעות שעבד אללו, כמו"כ אללנו כשאנו מתקנים את הקרדום ומכינים את כל הכלים עד שאנו מוכנים אל התפלה הרי כל זה נחשב לתפלה ממש וכן היא עבודת הדיקים האמתיים תלמידי הבעש"ט הק' זי"ע שמכינים את עצמם צהכנה דרבה ומרעישים צהכנה להמזרה כאילו היחה המזרה צעממה, ואם רוצים להתפלל שעה, לא היו מתפללים עד שהכינו אי"ע לכה"פ שעה, אותה הזמן שיסתחו צתפלתם.

וזרה גם הענין של ימי הנעורים, כי הם ההכנה והיסוד לכל השנים הבאים אחריהם, ומה ההשתדלות וההכנה לקיום מזרה אחת, היא עיקר גדול ונחוץ כ"כ, מכש"כ איכות ההכנה וההשתדלות על קיום כל המזות של כל ימי חייו, כי אם יתראל עכשיו צהזמן שמסוגל להכנה, יתרפה כמו"כ אח"כ צקיום המזות ג"כ. והוא העטם להתיסדות הכוללים לאצרכים בני תורה, העומדים להקים צית נאמן בישראל, ולקיים את כל המזות התלויות צהקמת הצית הזה, הן צהקמת דור חדש לתורה ולעבודת ה', והן אח"כ צחינוך בני ציתו על דרך ישראל סבא, ולפרנסם ולהדריכם על מצועי התורה והיראה, אשר כל אלו הם מזות קשות גדולות ויסודיות, ואם יעלה על דעתו לקיים מזות אלו בני ההכנה הראוי, לא יוכל לקיימם כראוי, ולעטם זה יש תועלת גדולה צהקמת הכוללים, שע"ז יוכל כ"א להשלים אי"ע שיעור שיהי מספיק להגדרש להכנה גדולה כזו, וצוודאי מי שיוכל להשאר צאהלו של תורה כל הימים אשרי לו ואשרי חלקו, רק אפילו מי שיצטרך מחמת סיבות הזמן ללאח אל השוק ולפרנס צמו ידיו את צני ביתו אשר היא ג"כ מזרה, ואז כל מה שסיגל לעצמו צשנים הללו צלימודו צהכולל יעזור לו שיוכל לקיים המזרה צשלימות הראוי עפ"י התורה.

והנה פירשנו המשנה (אצות פ"א) והעמידו תלמידים הרבה, ולכאורה מהו הלשון העמידו הול"ל למדו עם תלמידים הרבה, ואפ"ל עפ"י מה שפי הגה"ק רר"ש מנ"ש זי"ע (תהלים ל"ד) "לכו בנים שמתו לי יראת ה' אלמדכם" שלא רק כשאתם צביהמ"ד ולומדים התורה תתנהגו צטוב, אלא אפי' כשתאלו מכותלי ציהמ"ד גם אז תזכרו כל מה שקצלתם על עצמכם כשהייתם מושפעים

מקדושת הציבהמ"ד לנו צנים כשאתם יולאים והולכים חוץ לציבהמ"ד גם אז שמעו לי, וזהו העיקר בלימוד התורה שיגיע למדרגה זו שאפילו כשנרין כבר ללאת מהציבהמ"ד וא"א שח"י תורתו אומנתו כל היום ממש, אעפ"כ תגן עליו התורה שלמד צימו נעוריו, שלא יזיז זיז כל שהוא מכל התנהגותו צ"ש ובעבודת ה', וגם אז ח"י מחשבתו דבוקה תמיד רק בתורה ויראת ה' ח"י אולרו כל הימים, ובפרט בזמניו שהנסיונות גברו ועברו למעלה ראש, אשר עוד לא היחה כזאת מעולם, וממש בכל רגע ורגע עלולים ח"י להכשל על כן חיוב גמור הוא על כל אצרך הלימוד בכלל להתאמץ מאוד בתורה וי"ש, וילמוד התורה בקדושה ובעברה, ויחקן את כל מעשיו ומדותיו שיהיו הכל עפ"י התורה, וזהו יוכל להתגבר במלחמת היצר כראוי, וז"ש העמידו תלמידים הרבה, שתלמדו אתם באופן כזה שיהיו ממולאים בתורה וי"ש שיהי להם מעמד וקיום גם לאחר לאתם מכותלי ציבהמ"ד וישארו עומדים וחקיפים בכל מעשיהם ודרכיהם שלא ילאו ח"י מגבול התורה וגם כשינקשו צנסיונות לא יפלו ח"י ויוכלו להשאר בצדקתם.

ובזה יובן המדרש שהתחלנו בו, דהנה הלדיק מכונה זכר צחי' המשפיע לאחרים וכדאיתא בצפ"ק, "אשה כי תזריע וילדה זכר", לדיק שיספיע מתורתו לאחרים, ובאחיזה אופן ישפיע להם ע"ז מפרש המדרש "אשה דעי למרחוק", עיקר הכשפעה ולימוד להתלמידים יהי למרחוק שאפילו כשהיו כבר רחוקים מהציבהמ"ד גם אז יהיו מושפעים ממנו וגם אז יעמדו על משמרתם חזקים וחקיפים לכל יכשלו ח"י צנסיונות הזמן ובאופן זה "ולפועלי אתן לדיק" שיעלה מלימוד כזה נח"ר ליוצרי וצוראי תורה מפוארה באמת וצלדק.

והנה כבר הקדמנו שלא לדרשה קא אחינא, ואין הכוונה לעורר על עטם הלימוד בהתמדה, כי צ"ה כולם אהובים כולם צוררים וכולם לומדים צ"ה בהתמדה גדולה וכפי אשר יעידון ויגידון כולם כאחד כל היואל ונכנס להכולל, ולא צאחי בכאן רק לבקש שהלימוד יהי באופן הכ"ל, שיאל מהלימוד שורש ופרי עוב גם על להבא, ושח"י הכוונה בלימוד התורה צנים אלו שיושבים ציבהמ"ד לרכוש ידיעות עלומות בכל חלקי התורה, ובטיקר צשו"ע אשר הוא נחוץ היום מאוד, ומעטם זה הנהיגו צטיקר בכללנו ללמוד שו"ע או"ח, וצטיקר הלי שצח אשר הוא יסוד היהדות כי ממש א"א להיות

יהודי שלם וכשר בלי ידיעת ה' שבת על בור'י, וכמו"כ בכל שו"ע אור"ח, ובדורות שלפנינו ה' כל יהודי פשוט בקי בכל השו"ע אור"ח וקל"ת יו"ד השייכים לכל א', ובוודאי שמי שיזכה להשאר באהלו של תורה ושחבי' תורתו אומנתו מה טוב ואז יתלים א"ע בכל הד' חלקי שו"ע, אבל אפי' מי שיצטרך להפסיק לימודו במשך הזמן, יהי' עכ"פ בקי באור"ח ובחלק יו"ד הנזכרים לכ"א ואחד ממש. וכמו"כ לריך כ"א ללמוד בכל יום שיטור בגמרא רש"י וחוס', אשר היא הלחם להנשמה ומקדשתו ומטהרתו, וכן צעניני הדרכה שידריך את בני ביתו הכל עפ"י התורה ועל דרך אבותינו הקדושים בלי שום שינויים, ולא יתערב זר בתוכנו, שום פסולת של ביכע"ר ומאגאזינע"ן, צייטונגע"ן, ורעד"יא, ושלא יעשה שום דבר קטן שיכול לזנוח מזה חילול השם ח"ו, ובאמת בכל דבר קטן שעושים שלא עפ"י התורה הוא כבר בגדר של חילול השם, כי לפי גודל ערך וחשיבות של תורה"ק אין שום נפק"מ בין דבר קטן לגדול, הכל גדול הוא לפי ערך המנוחה אותם, והאזכרים היושבים ועוסקים בתורה, לריכים לידע ולזכור תמיד כי אחריות גדול מוטל עליהם, כי כל הכלל ישראל מקצה העולם ועד קצהו האחר כולם עיקר שמחתם ושעשוע נפשם הוא רק ע"י לומדי התורה, ועליהם מוטל לגדור גדר ולעמוד בפרץ לתקן חרבות עולם ומוסדי דור דור, ולהשתדל על אחרים ג"כ שכולם יתנהגו בדרך התורה והיראה והכל בדרך השלום בלשון רכה, בשוה ונחת תושעון, ועיקר גדול הוא לחזק ולעודד את כל העוסקים בתיקון הכלל ולא להפריעם ח"ו, יהי' מי שיהי' אם רק הולך בדרך התורה ורואה לתקן תחזקנה ידיו, וכן יהי' המנהג תמיד אלל היראים ושלמים שלמדו דרך ועבודת ה' מכל לדיק ולדיק, הגם שא' מתנהג באופן אחד והשני באופן אחר, אבל עכ"פ כל הנחלים הולכים אל הים, וכולם כוונתם לעבוד את בוראנו, (חוץ מאלו שמסיתים ומדיחים להיפך מדרך התורה ובאלו אין עסקינו פה), וכל המחלוקת שבין החסידים אשר מעולם, ה' רק ע"י הקלים והריקים והפוחזים, וכל בר דעת וי"ש אמתי ה' תמיד פורש ומנע מהם ומדרכם, ולא התערב בהם כלל. וזה אחד מהיסודות שלריכים להזכירם, כי צעו"ה נשארנו מעט מהרבה וכתורן על ראש הבר, ומעט האור הזה שנשאר לנו עדיין אין לכבותו ע"י מחלוקת ופירוד הלצבות, רק אדרבא כולם יתאחדו ויתלכדו ביחד, לקדש שם שמים ברבים ואז נושע בה' תשועת עולמים, ובזכות התורה נזכה לנחת מחשבות הגלות, מאפילה לאור גדול, ונזכה שיתקדש ש"ש על ידינו ויתרומם קרן התורה בהתגלות כבוד מלכותו יתברך בציאת משיח בן דוד במהרה דיון, אמן.

קונטרס

פתח האהל

יד

תשובה

מכ"ק אדמו"ר שליט"א שכתבה בימים אלו להלכה ולמעשה,
ובו נתבארו המכשולות הנוראות המצויות בעבודת הנשים
בכלל ובעבודת האָפּיס בפרט.

• • •

בענין זה

- א) העתקנו באידיש הדברי התעוררות מתשובה הנ"ל.
- ב) עוד דברי התעוררות באידיש (נלקט מתוך דרשה).
- ג) אזהרה חמורה שנתפרסם מגדולי דורנו.
- ד) מכתב מכ"ק אדמו"ר שליט"א, בדברים הצריכים חיווק
בהרי הקיץ קאנטר"יס).
- ה) קול קורא מגדולי דורנו בענין המכשולות בקאנטרי.

• • •

יוצא לאור ע"י תלמידיו
בישיבת „אוהל שמואל" דקאשוי
בעדפארד היללס, נ.י.

תשובה נחוצה מאד שב' כ"ק אדמו"ר שליט"א בימים אלו
„להלכה ולמעשה“.

ב"ה.

בין גאולה לגאולה, יתרומם קרנו למעלה כ' יודינו הרב החו"צ ירא ושלם
מו"ה... * כ"י ויזרח.

אחדש"ה הנה זה איזה זמן שהגיענו מכתב כ"ח ושם עלה ונסתפק באצרך
הלומד בכלל, ועיקר פרנסתו על ידי שאשתו עובדת באפי"ם ואם תפסיק עבודה
יהי' מוכרח להפסיק לימודו איזה מהם עדיף. ויען כי שאלה זו נוגעת לא לבד לכמה
אצרכים רק נוגע לכלל כולו אמרתי להשיב כיד ה' הטובה אלו ומה' אשאלה מענה
לשון לברר דבר זה, עכ"פ בעיקר הענינים, כי מרוב הערדות ב"ה ההכרח לקצר כפי
מסת הפנאי ויש עוד להוסיף כהנה וכהנה, הן בצרור הלכה והן בשאר הענינים.

(*) בקדחה כ"ק אדמו"ר שליט"א בתענוי עם השואל.

סימן א *

איסור עבודת נשים אם נדחה בשביל ת"ת

א) זה פשוט ומוצן לכל מי שיש לו מוח בקדקדו, אשר כל מין עבודה
לנשים ובתולדות הרחק מביתו ומבית אבותיו, הוא נסיון ושליצה
ח"ו לירד מטה ולא רק עבודת אפי"ם, וכמעט רוב או מקצת מה שנבאר
אי"ה בתשובה זו שייכים גם בשאר עבודות של נשים. אמנם עבודה זו של
אפי"ם כאשר ידוע לכל וכאשר יתבאר לפנינו אי"ה, היא השחתה גמורה. אי"כ
אין בזה שום ספק שאסור לאצרך להניח אשתו לאפי"ם רק מחוייב לילך
לערוח לבקש פרנסתו, ולא למכור נשמת אשתו. ומקור הדברים בגיעין (ו'
ע"ב) שלא רבי אציתר לרב יהודה, בני אדם העולין משם לכאן הן קיימו
בעלמין ויתנו הילד בזונה והילדה מכרו ביון וישתו פרש"י ז"ל שהם משתהין
בא"י ומניחין נשותיהן וכו' ע"ש ותוס' פירשו לפי שהן משתהין בא"י היו
בניהם ובנותיהם משתעבדים בשביל מזונות והיינו בזונה בשביל מזונות ועוד
מפ' כדאמר בירושלמי [מקומו של ירושלמי הזה לא ידעתי ולא מלאחתי, וגם

(*) התי' נחלקה לסימנים עפ"י הנושאים כדי להקל על המעיין (המ"ל).

שכב

במפ' לא ליינו מקום כבודו] עובדה הוה בחד שמכר בתו ללמוד תורה והלך ולמד עבדה"ק, והנה כפשוטו נ' שהוא איסור לעשות כן שעל זה הביאו חוס' הירושלמי לקשר עם ד' רבי אביהו, והוא אמר שעושיין איסור בזה, דל' הקרא לגנאי נאמר וא"כ ברור הדבר שזה איסור וכ"כ הפנ"י דמשמעות הכוונ' כן רק הפנ"י נוטה בדרך אגדה קלת שלא יהי' איסור וע"ש מה שהביא פי' נפלא בשם הגאון מו"ה נפתלי אב"ד לובלין ז"ל בד' רבי אביהו, חולס לפשוטו הוא לאיסור וזה שמכר בתו ללמוד תורה איסורא עבד. וע' מאירי ז"ל ששקיל וערי בד' הגמ' קלת ע"ד שכ' הפנ"י שלא יהא חי' בדבר ע"ש חולס לפי הירושלמי, ופשט ד' רש"י וחוס' הלא נוטה שהוא איסור כמ"ש הפנ"י.

ב) ועי' מגילה (כ"ו.) יתר על כן אמר רש"י אפי' אין לו מה יאכל ומכר ס"ת או בתו אינו רואה סימן ברכה לעולם ע"ש, הנה אע"ג דרש"י נקט הני תרי בהדדי עכ"ל לא דמו שהרי ס"ת מותר למכור ללמוד תורה, ובתו למכור לא מלינו שום היתר רק באין לו מה יאכל כמ"ש הרמב"ם ז"ל (פ"ד מה' עבדים) והוא מגמ' קידושין (כ'). ע"ש בכ"מ, ולא נזכר בשום מקום שיהא מותר למוכרה כדי ללמוד תורה אדרבה בגמ' סנהדרין (ע"ו.) איזה רשע ערוס המשהה בתו בוגרת [ולא משיאה לאיש] ע"ש ברש"י שמההה שרריך למלאכתה [ושם פי' מלאכתה שתעבוד לו, וכ"ש אם משהה אותה שתעבוד לאחר'י בודאי וקו"ח שאסור להשהותה] וזהו החילוק שבין ס"ת לבתו דבבתו הרי יש לאו דאל תחלל בתך כמבואר בסנהדרין שגורם לה לחטוא, על כן לא דמי בתו לס"ת, וכמוזן.

ג) אמנם יש לדקדק בזה דירושלמי הנ"ל לפי המבואר ברמב"ם, ומקורו מקדושין (ח"י.), דבמכר בתו כופין את האב לפדותה משום פגם משפחה א"כ למה לא כפו את האיש הזה לפדותה כשמכרה והלך ללמוד ונ' ליישב עפ"י הגר"ח בד' האחרונים דדוקא אם יש לאב מעות מלבד הכסף שקבל עבורה אז כופין לא זולת א"כ גם בזה כן הו' שלא הו' לו, אך יש לפקפק דבשלמא במכר כשלא הו' לו מה לאכול א"כ הכסף שקיבל רריך לו למזונות על כן אין כופין אם אין לו כסף לבד זה, לא כן בזה שמכרה ליתן ללמוד אם כן יכפוהו שיחזיר מעות הללו בחזרה ויפדה בתו, ואולי איירי שצרה לאה"ק, וע"ש ברמב"ם פ"ד דכה"ג לא שייך כפוי' כשצרה ע"ש בנז"כ, ולשון הלך ללמוד הכוונה שאח"כ נודע שצריחתו הו' שהלך לא"י ללמוד תורה. עכ"פ העולה מד' הגמ' וירושלמי, דמי שמשעבד בנותיו למלאכה כדי שיוכל הוא ללמוד תורה איסורא קעביד, ואפי' במקום שלא נראה שיש מכשול וחשש עבירה, וכ"ש בני"ד

אשר רבו המכשולות כאשר יבואר, א"כ פשיטא דאין לעשות כן לא אב לבחו ולא בעל לאשתו.

ד) והנה בקידושין (כ"ט ע"ב) לענין ללמוד תורה ולישא אשה איזה מהם קודם, ומסקינן הא לן והא להו ובתום' שם האריכו בשיטת רש"י דבני צבל שלומדים חוץ למקומם נושא קודם, כיון שאין ערדות ולרכי הבית עליו, הא להו לבני א"י שלומדים במקומם ולרכי הבית עליו ויערד, על כן לומד קודם ולאח"כ נושא, ותום' הקשו על זה מכה הגמ' דכאן בגיטין, שאסור לעשות כן לילך ללמוד חוץ למקומו וילטרכו בני ביתו להתפזות ולהתמשכן עבור מזונות ופירשו להיפוך, ע"ש. עכ"פ מבואר היטב דאסור לעשות כן ללמוד ובני ביתו יתמשכנו על מזונות, אמנם בריעב"א ז"ל פי' שם וי"מ דשמואל איירי בבני צבל שהיו נשיהם עורחות ועמלות אחר מזונותיהם, ורבי יוחנן איירי בבני א"י שנשיהם מעונגות והיו בעליהם לריכים לטרוח אחר מזונותיהם [וכן מבואר בד' הגר"א ז"ל אהע"ז סי' א' ס"ק ח'] ע"ש, א"כ לכאוי' מבואר שהנשים עובדות ובעליהן לומדים, הגב שתי תשובות בדבר חדא דהריעב"א כ' על י"מ אלו נדחדין דצריהם מכה דצרי רבי אציתר כאן בגיטין דבעל לריך להספיק הפרנסה ע"ש דבה"ק שנית הלא הפרנסה שהיו הנשים עושות הי' בדרך היתר ולא נגע באיסור לא כן בג"ד, וכמו שנבאר אי"ה (להלן סי' י"א) הדרך הישן של פרנסה, שהי' בדרך לניעות, ולא כמו של עתה כאשר יתבאר בע"ה. וע' לי' זוה"ק (ח"א מ"ח ע"ב) מכאן אוליפנא מאן דאנסיב צרחי' עד לא תיעול לצעלה אצוי' ואמה מתקנין לה ויהבין לה כל מה דתלטרך כיון דאתחברת בצעלה הוא יזון לה והוא יתן לה מה דצניא ע"ש.

ה) ומבואר בד' הרב רבינו יונה ז"ל בשערי תשובה, שאסור להביא עלמו לידי נסיון וכן ציע"ד בכ"מ, ואיך נחיר לילך לעבוד באפי"ם (או שאר מקומות עבודה לא טובים) להביא עלמה לנסיונות כאשר יבואר, ולשון רבי' הרשב"ץ ז"ל, מוצא בשד"ח (ח"א נד 297 מערכת האלף פאת השדה אות ק"ע) "שיהי' האדם מסולסל באומנותו באומנות נקי' מהגזל, ונבלות הפה, והרהור עבירה ומהלכלוך, כדי שימלא חן ושכל טוב צטיי' א' ואדם" ע"ש וכ"ש באשה שצריכה להזהר בכל זה. גם מוצא בשד"ח (ח"א נד 185) בשם שו"ת מוהרי"מ ז"ל דמפני חשש הרהורי עבירה מצטלין מלוב דאוי' שכן מוכח בסועה (ח'). ע"ש, א"כ בודאי משום ציעול תורה של בעלה לא נחיר מקומות אפי"ם אשר מלא מהרהורי עבירה, ונבלות פה, ושאר מכשולות כאשר יבואר.

ו) והנה חזו הוית להגה"ק בעל מנח"א זי"ע בספרו ד"ת (ח"א אות מ"ה) שטרח ליישב המנהג שלא צוניס בית ומסדרים הפרנסה ואח"כ לישא כמצואר ברמב"ם ז"ל ושז"ע (סי' א' סעי' ח') וגם מציא שם שכן יל"פ ל' זוהר חדש המובא בסידור הקדוש מו"ה יעקב קאפיל זי"ע, שלריך לסדר פרנסתו קודם, ואיך לא חששו לזה ולא העלה דבר ברור ע"ש בד"ק והנה נ' מנח ב' טעמים לא ה' אפשר לחוש לזה חדא דמצואר בקידושין שם, דאם לא יכול לעמוד בלא אשה מחמת הרהורים אז ישא קודם, וכל המעיין בסוגי' יראה שכל שקלא וטרי' רק ביכול לעמוד בלא הרהורים א"כ חששו בדורות אחרונים לזה, ובפרט כשכבר הגיע לכ' שנה שאז ל"ע כל ימיו בהרהורים כד' הגמ' שם, על כן מיהרו להשיא, שנית י"ל כמ"ש תוס' קידושין (מ"א.) גבי לקדש בתו קטנה, שלא ה' אפשר לעמוד בזה בדורותיהם, וקידשו בקטנותן משום דעול גלויות מתגבר ומי יודע אם אח"כ יהא צידו ליתן נדוני' ע"ש, וכן בזה חששו מי יודע מה יולד יום אולי יומשך זמני' עובא ועדיין לא יהא צידו לבנות בית ולסדר פרנסתו קודם על כן מיהרו קודם לנישואין, עכ"פ לא מלינו שיאמרו שהאשה תלך ותקבל עול הפרנסה על עצמה, רק כל פעם ה' הכוונה שהיא חסייע לבעלה באופן ההיתר להקל עולו ודאגותיו וטרחתו כפי חוק האפשר, אולם לא שהיא תקבל ותעמיס על עצמה עול הפרנסה באופן שהיא מתנגדת לדרך תורה"ק, ואפי' נמצא לפעמים כן, ה' כמו שכתבנו הכל בדרך הלגימות והדרך הישר לא כמו בג"ד, ובאמת יש להעיר מגמ' עירובין (כ"א ע"ב) גבי רב אדא בר מתנה דאמרה ל' מה אעביד בינוקך ואמר לה איכא קורמי באגמא ע"ש, ועכ"ח ל"ל דאין רא' מיחידים שבדור קדושים ועבורים האמוראים הקדושים, וסמכו על הקב"ה בכל לבם וכמו שאמר בן עזאי נפשי חשקה בתורה וע"כ פטר עצמו מלישא אם כי לשום אדם אין להתיר זאת.

ז) גם יש להזכיר דבאלו ששולחים בנותם לעבודת אפי"ס ועל ידי כן משהין אותן מלהנשא, כידוע ומפורסם בהרבה מקריות, יש איסור נוסף ממה דאמרו בגמ' סנהדרין (ע"ו.) דח"ו נקרא רשע ערום, אם כי לא משיאין כעת, בהגיע זמן בגרות ודורות חלופים, אולם בהגיע זמן שאפשר להשיא, והוא מטעם כדי שתרויח ממנו א"כ בודאי יש א' זה, ואין לחלק ולומר דוקא שם בסנהדרין דעושה לטובת והגאח עצמו, כמצואר בגמ' ורש"י שם על כן נקרא רשע ערום, לא כן בג"ד דעושה לטובתה שיהי' לה כסף לנישואין וכדומה, דאין לחלק בזה דכמו שם החיוב עליו לשכור שפחה ולא יבוק אותה למלאכה כמ"ש רש"י שם, כמ"כ בזה עליו מוטל להשיאה (קידושין ל'. ובחובות נ"ב:) דניתיב לה נדוני' כי היכי דלקפלו עליה, ואין לו רשות שיבוק אותה לילך

לעבוד ולהפקיע חיוב שיש עליו, ואפי' נימא כיון שהיא בזוגת שוב ילאה מרשותו ואין מחוייב ליתן לה נדוני' מ"מ מלאה בזדלי יש, וזה מלאת בשנים שהאב עשה כן ודאג עבור הולאותי' ונדוני' שלה, ובפרט יש להאריך עוד מכמה טעמים בזה עי' רמב"ם (פ"כ מאישות הי"ג) לענין עישור נכסים ואכ"מ. עכ"פ הדבר מבואר שאין לעשות כן לא לאב עם בתו ולא לבטל עם אשתו מטעמים שנתבארו, ועבודת האפי"ם מסוכנת לנפשה רוחה ושמחה, בין לפנויות וכ"ש לנשואות כאשר החוש מעיד וכאשר יתבאר אי"ה א"כ ברור שאין היתר ללמוד כולל ולשלוח אשתו לאפי"ם, (או מקומות עבודה אחרים אשר אינם טובים, וע"ל סי' ז'), וכבר כ' מרן חת"ם שכל דבר שהחוש מעיד עליו הוא יותר מאלף ראיות, וכן צי"ד בטוה"ר ידוע למדי הקלוקל הגדול שיש במקומות עבודה ובפרט באפי"ם.

סימן ב

קיצור מהמכשולות בעבודת נשים

א) ונפרוט תחלה כאן הטעמים להרחיק עבודה הנשים אשר מחוץ לבית, ואח"כ נבארום באורך צע"ה, והנה עבודת אפי"ם, היא הכשחתה הגדולה ביותר שאת מכל העבודות, ואין שום מקום להחירו אפי' בשעת הדחק גדול, ומ"מ רוב הענינים המפורטים בזה שייכים גם לשאר העבודות אם בזולו או במקלתו. ונפרט קודם כאן בקולר אמרי"ם ואח"כ באורך צע"ה. א) איסור יחוד. ב) התרגלות לחברת אנשים, ותערובת אנשים ונשים נעשית כהיתר ממש. ג) ענין כל כבודה בת מלך פנימה, נשכה עי"כ לגמרי. ד) שמיעת דברי ללנות ונבלות הפה מפי רקים ופוחזים וגויים ושאר מנוולים. ה) שמיעת דברי לעג ובוז וקלון לכל אשר קודש יקרא. ו) מתביישות ברבות הזמן להתנהג בצניעות, ודרכי בנות הנוטות, ולאט לאט מתלוצצות מרדפי לך, בנות ההולכות בדרך ומלבושי הצניעות. ז) מושפעות ומתרגלות לקרות ביכער ומאגאזינוען וקול ראדי"א, ובהרבה מקרים מושפעות לילך אף למאורי (לינמ"א) וגם שמיעת וראיית טעלעוויזי"ע ר"ל. ח) לבישת בגדים קארים ואויפפאלעני"ד, ושאר דרכי גויים וענינים שאינם בדרך הצניעות, וגם ללבוש בגד חדש בכל יום, ולשנות לורת הפנים בצבעים ותמונות שונות. ט) ההרגל נעשה טבע לחיות חיי עונג ומנוחה וקלות, ולרדוף ולרוץ אחר מותרות בכל שעחי החיים. י) מתרגלות לכל ארחות חיי הגויים בכלל. יא) ממאנות להשגא לח"ה ויר"ש אמיתו, רק אשר בקי בלשונות העמים ובעל תואר וקומה. יב) עבודה הבית הוא לעול ולמשא, רק להפטר משם, ולהיות חוץ לבית. יג)

מניעות צרכת בניס וצנות, שהוא להן למשא כבוד. יד) חינוך הבנים וצנות ג"כ צדרכים אשר מורגלת להן. וצסימנים הצאים יבואר כל זה באורך בע"ה.

ב) וכל ישר הולך יראה ויבין, שיש למנוע נשים וצחולות מכל מין עבודה שהיא חוץ לבית, רק עבודת האפי"ם כיון שכמעט א"א למזוא שם דרך היתר, על כן לריך להרחיקו מכל וכל מגבול ישראל, אפי' בשעה דחוקה ח"ו לפרנסה, וגם בשאר עבודות כגון צפעקטאר"ים (פאצריקט"ן) ג"כ יש למנוע לגמרי, רק להשיא הצנות תיכף אחר יליאתן מצחי החינוך, רק אם אי אפשר או שאר שעת הדחק אז לא יניחו אותן לעבוד רק אם אפשר במקומות סמוך לביתן, ובין נשים זקנות וכשרות לא במקום תערוצת אנשים, לא במקום קול ראדיא או שאר פרעות ח"ו.

סימן ג

איסור יחוד

א) ועתה נבא לבאר צם"ד המניחות האיומה שיש בעבודת האפי"ם (ושאר מקומות עבודה) שנעשה צעוה"ר צמדניה זו כהיתר. ראש וראשון הוא ענין של איסור יחוד אשר כמעט א"א שם להזהר מזה כאשר יבואר, וערם כל שיח לריך לידע דאי' יחוד, וכן כל אי' צענין עריות ואצירייכו האשה מזוה ממש כמו האיש כמצואר צכריות (י:) וצחינוך (מזוה קפ"ח). וע' מנ"ח (מזוה אי' שלהי אות א') צענין זה, ושם מצוא קו' כפ"ח לדעת האחרונים צצמקום שיש עליו מצות עשה לישאנה ולדחות לאו, אז אם האשה אינה מזוהה על העשה שוב לא דוחה עשה שלו הלאו וכן מצואר צתום צכ"ד (ומהם צ"צ י"ג.) גבי ליתי עשה דפרו ורצו ולדחי ל"ת דלא יהי קדש, גבי חליו צעז וחליו צן חורין וחי' תום' שם צתירוטס הכני דכיון דלגבי דידה ליכא עשה שוב אי אפשר לדחות הלאו, (ועוד הוסיף הכפ"ח דגם צתום' ישנים כתוצות (מ') מצואר כדעת האחרונים). וקשה מיצמות (כ' ע"א) דפרכינן גבי יבוס אלמנה לכ"ג וגרושה לכהן הדיוט ליתי עשה דיבוס ולדחי ל"ת דגרושה, ומאי פריך הגמ' הרי לגבי דידה ליכא עשה. וחי' מנ"ח דגבי יבוס גם גבי דידה איכא מזוה רק שכ' דמל' הרמצ"ם ז"ל לא נראה כן, ע"כ חי' מנ"ח דתום' כתצו כן גבי לאו דלא יהי קדש משום דשם יש לאו מיוחד גם לגבי דידה, לא תחי' קדשה, לא כן צמקום שהלאו לא מיוחד ומפורש אללה רק נמשך מכח לאו שלו, דכתיב צלי רבים וכדומה, שם אמרי' כיון דבוא אינו מוצהר מכח עזל"ת וכדומה שוב גם לגבי דידה ליכא איסור, ע"ש. וצאמת יש

ליישב קו' הכפ"ת דביצום א"א לו לקיים המצוה רק עמה לא באחרת, על כן מותרת גם היא, לא כן בחליו עבד היא אינה מחוייבת לסייע לו שיקיים פ"ו, יקח לו אחרת, שוב צכה"ג לא דחי אללה העשה את הלי"ת. עכ"פ נחזור לג"ד שכל האיסורים שנזכרים אללו הכל גם אללה, וע' שד"ח (ח"צ נד 208) באורך גדול בענין השוה הכתוב אשה לאיש בכל הפרטים וענינים, ע"ש.

ב) והנה אלו שטובדות באפי"ם, קשה להן מאוד להזהר מאיסור יחוד, וזה כולל בין הפנויות בין הנשואות, ונדון קודם בנשואות, בהרבה אפיסע"ם סגור הדלת לגמרי מפני חשש ופחד של גזלנים וכדומה, והיא נשארת לצדה הרבה פעמים עם הצעה"ב, ומה שיש לעיין דלכא"ו קי"ל בשלהי קידושין (פ"א.) בעלה צעיר אין חוששין משום יחוד וכן נפסק (בס"י כ"ב ס"ח) להלכה אמנם כבר כ' צ"ש שם דזה לשיטת תוס' דוקא אולם לשיטת רש"י ור"ן איסורא איכא עכ"פ, והצ"ח מחמיר כרש"י ור"ן, וכבר הביאו באחרונים דברי רבינו ירוחם בשם הרמ"ה, דאיגש לנוע יחמיר כרש"י, ואם כי יש מחלוקת באחרונים לענין פסק הלכה מ"מ באיסור דאורייתא אזלינן לחומרא ויחוד של אשת איש דא"ו, וכן פנויות שצוה"ז דאינן עהורות הוא איסור דא"ו ואיך נתיר לכתחילה לילך לאפים, ובפרט לאלפי נשים ונערות, אשר עפ"י רוב באות לידי אי' יחוד, או בקביעות או בדרך ארעי.

ג) אמנם אפי' האחרונים המקילין כשיטת התוס' (הזכר באות הקודם) מ"מ בלבו גם זה מידים דאסור כמבואר בשו"ע שם והרבה פוסקים סוברים כן, ומה נקרא לבו גם זה מבואר בשו"ע שם (סעיף ז') דמי שעסקו עם הנשים מקרי לבו גם זה, ועי' בריעב"א ז"ל דעסקו עם הנשים הוב' ל' כפרון ולא מהני, לא בהיתר של הרבה נשים ולא היתר של אשתו עמו ועוד יתר חומרות עש"ה א"כ צנ"ד שרגיל הצעה"ב עמה כל הימים, ועסקו עמה בתדירות פשיעא דנפול היתר של בעלה צעיר צדורא ועוד ראי' העירוני מד' יש"ש ומג"י בעו"ז ובר"ן דבמלמד שמביאין האמהות כל יום אללו החינוקות (וכן להיפוך) אז מקרי לבו גם זה, כיון שבאי' מדי יום ביומו, א"כ כ"ש צנ"ד שיושבת עמו כל היום כולו.

ד) והנה בדובב מישרים (סי' ה') מביא ראי' דלא מהני בעלה צעיר אחר קיומו, מהא דס"ל לר"א דמשקה את הסוטה עפ"י עלמו, והוא ראה שנסתרה, א"כ הי' בעלה צעיר, ע"ש. ובאמת צוה יש לפקפק דמשכח"ל שראה בשדה כגון שנסתרה שם בחורבה ול"ש צוה בעלה צעיר, שנית גם צעיר

אפשר באופן שהיא לא ידעה שבעלה צעיר והוא ראה ממקום סתר וכדומה, אמנם יש להביא ראיה מל' הגמ' (ברכות ל"א:) אלך ואסתתר בפני אלקנה בעלי, הרי שהוא צפוי ואעפ"כ הוי סתירה, ובאמת צפויי הקשה אם היא חרלה לעשות כן מנא ידעה שיהי' מי שיעבור על אי' יחוד, וגם יש לדקדק (ע' חנוכה החורה פ' נשא מהר"ר העשל ז"ל) למה לה לומר שסתתר בפני אלקנה בעלה הלא די שתאמר "שתסתתר" אמנם נ' דחא מתורגלת בחצרתה, שתסתתר עם איש אחד אשר לא יודע שהוא קינא לה ממנו ותסתתר עמו בפני אלקנה בעלה ובעלה צעיר ליכא אי' יחוד, והאיש הזה לא יודע שקינא לה א"כ אין אי' אם מתייחד עמה.

ה) עוד יש לשדות נרגא בהיתר של בעלה צעיר צ"ד, ידוע כי צ' טעמים יש על בעלה צעיר, א) כמ"ש רש"י ז"ל דמתפחדת אולי יבא בעלה פתאום, ב) דאימת בעלה עלי' בעלם, כיון שידעת שהוא צעיר, והנה כבר כ' החכמ"א (כלל קכ"י) דכיון דהטעם שמה יבא בעלה פתאום, א"כ בלא ידוע לבעלה באיזה מקום היא אשתו, שאינה צביתה, אז לא מהני היתר של בעלה צעיר ע"ש, והוא הטעם גם צ"ד אשר כעת ע"י העעלעפאן יודעת מקום בעלה באם הוא בריחוק מקום, ממקום שהיא עובדת, ובכל עת הצריכה בידה לברר ע"י העעלעפאן ולא יכול לבא פתאום ככה"ג כמוזבן, אז ממילא ג"כ לא שייך ההיתר של בעלה צעיר וכד' חכמ"א. והנה יש צזה מחלוקת האחרונים איזה טעם העיקר, ומי יוכל להכריע צזה אשר הוא אי' דאורייתא ומלאתי באולה"פ בשם שו"ת רנ"ה דכשבעלה ערוד במלאכתו לא מהני בעלה צעיר, וגם מביא שם דכשהיא נמלאת במקום שנתן בעלה רשות להתייחד, אז גרע טפי ולא מתפחדת ע"ש, ואם כי שם מביא שהגאון עוז חזון איש ז"ל דעתו להקל כטעם השני שבעלם אימת בעלה עלי' מ"מ מד' אחרונים לא נראה להקל, וקשה להקל באי' דאורייתא של יחוד אשת איש, וכן הפשויות כולן נדות והוי יחוד דאוי, ובפרט כי החזו"א היקל במקריית כרגיל, אבל בקביעות ובתדירות דבר שכולל אלפים ואלפים נפשות פשיעא שאין שום ס"ד להקל על סמך של בעלה צעיר, במקום שהוא מחלוקת עוד בין הראשונים האם מותר לכתחילה, ואפי' להמתירין לכתחילה הוא דוקא כשיכול לבא פתאום, ואיך נגבז כל הקולות ביחד צדבר שנוגע לרבים ממש אלפי נפשות.

ו) עוד צ"ד שרוב אפיסע"ם המה במאנהטעטן (נוא יארק) ודירת צנ"י רובא דרובא הוא בצרוקליון, מי יגיד שהוא עיר אחת הלא הנהר איסט ריווער מפסיק ולענין גיטין המה שני עיירות ולענין עירובין עירובין

(כ"ז ע"ב), ועי' תוס' גיעין (ו' ע"א) ויש להאריך ואכ"מ, א"כ בני"ד לא נחשב כעיר אחת להחשב כצטלה בעיר.

ז) עד עתה דברינו באופן שהדלת סגור, אמנם באמת אפי' אם לא סגרו במנעול רק ועול סתם, הלא בזה ג"כ מחלוקת האחרונים האם זה מקרי פתח פתוח עי' פת"ש (ס"ק ח') ד' הגאון בית מאיר ז"ל שבת' רעק"א ז"ל, שכי' דלא מהני והוי אי' יחוד, וחבל נביאים הללו אוסרין והללו מתירין מ"מ כבר כתבנו דבמקום מחלוקת רבותינו האחרונים ז"ל, באי' דאורייתא מי יכריע להיתר בדבר קבוע ותדיר וניגע לרבים, וכ"ש וקו"מ דבלבו גם כה הלא החמ"ח מחמיר אפי' בפתוח ממש וכ"ש בסתם ועול ולא פתוח ממש, ורבי' הרחיד"א ז"ל כי דאין להקל בזה והעיקר כהחלקת מחוקק ולא כהחולקים עליו בזה ע"ש וכבר נתבאר דבני"ד מקרי לבו גם כה א"כ אין מקום להקל.

ח) עוד מה שיש להוסיף בני"ד, דהנה בפרוץ כי הלחם סתרי' דלא מהני בהיתר דצטלה בעיר, ואפי' החולקים על לח"מ מ"מ בני"ד שהדלת ועול עכ"פ יש לומר דכו"ע יודו להלחם סתרי', וגם שארי היתרים שיש לדון, בפרוץ לא מהני, והנה הרבה הרבה נשים שעובדות אלל קלי הדעת ומחללי ש"ק, פרואים ממש, ושם כל היתרים שנזכרו לא מהנו, ובעוה"ר הוא עולם הפקר ופרוץ במלואו ולריך ליזהר יותר, ולא כימים ראשונים ימינו אלה, ה' ירחם.

ט) והנה דברינו עד כה באם נשארת נצדה, אולם באמת אפי' אם עובדות כמה נשים הלא מצואר דבעסקו עם הנשים אז אפי' כי אנשים וכמה נשים לא מהני, ובשער יוסף מסיק להחמיר, ולא מצעיא צבי' נשים דלכו"ע יש יחוד אפי' בלא עסקו עם הנשים אמנם צבי' נשים דלרש"י מהני מ"מ כיון שעסקו עם הנשים הלא לא מהני, ובפרט אם הצע"ב פרוץ לא מהני אפי' בהרבה אנשים כשהם פרואים, וכבר כתבנו דבהרבה והרבה מקומות הצע"ב פרואים ולא שומרי תורה.

י) והנה צעירות פנויות העובדות, הלא כולן הגיעו לפרקן ויש ייחוד דאורייתא, כמצואר באחרונים, א"כ מ"מ א' עוד יש מקום להחמיר יותר כי לא שייך צטלה בעיר. ואפי' במקום שלהלכה יש למצוא היתר, הלא כי הרמב"ם ז"ל דאיסור יחוד הוא הגדר הגדול שלא לפרוץ בעריות, וכש"כ בזה"י שהדור פרוץ בעו"ה, לריך לגדור גדר.

יא) ודרך אגב יש לעורר כי לריך להזכיר הנשים והנערות בדרך כלל על אי יחוד ולא לגבצ קולות בזה, כי ההמון לא יודעים מחומר האיסור, ולריך להודיע שלא להניח פועל או סרסור (סעילסמאן) לבית, בהיותה לבדה, מלבד אי דאוי של ייחוד יש כמה קלקולים ל"ע, וכן שלא לנסוע לבדה בקא"ר סערויים וכדומה, ובפרט בלילה יש אי יחוד ממש, וכן בעלעוועטער (ליפ"ט) כתבתי לפני הרבה שנים להחמיר, אם כי נחלקו בזה ידידיו הגאונים שליט"א, מ"מ לריך להחמיר, וגם יש חשש מכשולים ל"ע. וגם אלל רופאים יש אי יחוד, וכל העעמים להקל תשאם הרוח ואין בהם ממש, ואכ"מ לבא בזה בכחוצים כעת רק לריכה להזהר שתלך אם אפשר לרופא שהיא אשה או שבעלה ילך עמה בפנים (ובשעת הדחק עכ"פ הבעל ימצא צפרוזדור (ווארט"ע זא"ל)), או אי מחמש נשים המצוארות באה"ע (סי' כ"צ סעי' י"א) שמוחר להתייחד עמהן או עכ"פ תלך עוד אשה אחרת עמה.

סימן ד

כל כבודה בת מלך פנימה

א) העבודה באפי"ם, היא פראה גדולה להתרגל לחצרת אנשים, ולפרוץ פרץ צחומת הליניעות, והלא כן הי' מטולם הגדר הגדול לבנות ישראל שלא להמלא בחצרת אנשים, רק הכל בדרך ארעי ולד ההכרח, לא כן באפי"ם נעשית כמו חצרה לבטל הבית, ולאנשים העוצדים שם, וגם לשאר אנשים הרגילים לבא שם.

ב) בקידושין (ע' ע"א) אין משתמשין באשה, פרש"י ז"ל שלא להרגילה בין האנשים. הרי מפורש יולא איסור זה, וביומא (מ"ז ע"א) ת"ר שבעה בנים היו לה לקמתיה וכולן שימשו בכהונה גדולה אמרו לה חכמי' מה עשית שזכית לכך אמרה להן מטולם לא ראו קורות ביתי קלעי שערי, פרש"י ז"ל ראייתי בהש"ם ירושלמי כל כבודה בת מלך פנימה ממשצרות זהב לבושה אשה לטועה ראוי' ללאח ממנה כהן גדול הלבוש משצרות זהב, ובמגילה (י' ע"ב) א"ר שמואל בר נחמני א"ר יונתן כל כלה שהיא לטועה בבית חמי' זוכה ויולאין ממנה מלכים ונביאים מנלן מתמר, ובכחוצות (ס"ז ע"א) ת"ר יתום ויתומה שצאו להתפרנס מפרנסין את היתומה ואח"כ מפרנסין את היתום מפני שהאיש דרכו לחזור על הפתחים ואין אשה דרכה לחזור, ובגדרים (ל"ז ע"ב) ברין (ד"ה גדול מי צעי שימור בסוה"ד) אבל בנות אפי' קטנות לא צעו

שימור, שאין דרכן ללאח לחוץ, ובז"ר (פ' ח' הי"ד) האיש כובש את אשתו
 של תלם לשוק שכל אשה שיואלה לשוק סופה להכשל ע"ש, ובמדרש תנחומא
 (פ' וישלח פ' ו') א"ר יוסי כשהאשה מלנעת את עלמה בחוך הבית ראוי
 להנשא לכהן גדול ותעמיד כהנים גדולים שנאמר כל כבודה בת מלך פנימה
 וגו' א"ר פנחס הכהן בר חמא בזמן שהיא לנועה בחוך הבית כשם שהמזבח
 מכפר כך היא מכפרת על ביתה שנא' אשתך כגפן פורי' וגו'. — ושם (פרק
 ה') רבנן אמרי אף בחול אסור ללאח בהן לרה"ר (פ"י עם התכשיטין) מפני
 שהעם מסתכלין בה, ופגם היא לאשה שלא יתנו תכשיטין לאשה אלא שהתא
 מתקשטת בהן לתוך ביתה וכו' לכך לריכה אשה להיות יושבת בחוך הבית ולא
 תלם לרחוב שלא תכשיל עלמה ולא תביא מכשול לבני אדם ונמלאו מסתכלין
 באשה איש ע"ש, ובתד"א (באל"י רבה פ"ח פיסקא אשתך) אשתך כגפן פורי'
 וגו' כל זמן שאשתך תהא בירכתי ביתך מה כתיב אחריו צינך כשתלי זיתים
 וכו' שניא לה אשה שמהלכת בשוק ומדברת עם כל אדם, היא גורמת רעה
 לעלמה ושיהיו בני' רעים ומתחייבת בעלמה ובבני' ע"ש, ובש"י הקדוש
 (שער אלותיות אות לניעות) ומכ"ש האשה שהיא מתחייבת להיותה לנועה
 ביותר שיהי' כל כבודה פנימה, ותסחיר עלמה מכל אדם שבעולם בכל מה
 דאפשר, ועיני' תמיד למטה ודיבורה בנחת, ולא יראה ולא ימלא ולא יהי'
 מגולה מגופה אפי' משהו שלא תכשיל לשום אדם ע"ש (ועי' מש"כ מו"ר
 הגב"ק במשמרת אלעזר (אורה ושמחה אות כ"א) ועי' בעדה חמד (ח"ב לד
 60) לענין הסתכלות בערויות באורך ושם ח"ג (לד 344) לענין הסיבוב בין
 הנשים עבור ברכת ד' מינים ע"ש היעב. ועי' תיקוני זוהר (נ"ח) שהאשה
 לריכה להיות סוגרת ומסוגרת, ועי' עור אה"ע (סי' ע"ג) אבל גנאי לאשה
 שתלם פעם בחוץ פעם ברחובות, ויש לבעל למנוע אשתו מזה, שלא יניתנה
 ללאח אלא פעם בחודש או פעמים כפי הצורך שאין יופי לאשה אלא לישב
 בצוית ביתה שנא' כל כבודה בת מלך פנימה, ועי' ראשית חכמה סוף פ' דרך
 ארץ שצריכה האשה להיות לנועה ויושבת בחוך ביתה ולא תלם מדלתי ביתה
 אלא לצורך גדול ולא תעמוד בפתח ביתה כו' אל תרבה דברים עם שכנותי ולא
 תכנס לביתן אלא לצורך גדול כו' תעשה לך, אם תצטרך ללאח מפתח ביתה
 לא יהי' הילוכה על השווקים והרחובות שהמון בני"א מלויין שם אלא על
 המבואות שאין רגילין בני אדם להלוך בהם כל כך ולא תלם כשהיא מבושמת
 כו' ותשתדל כשתשב בבית החופה או בציהכ"י לישב עם הנשים החדקניות
 הכשרות ולא תהי' מרבה דברים ויושבת בענוה וצלניעות ולא יראה ממנה כי
 אם עיני'. [ועי' שדה חמד (ח"ב לד 306) לענין לפני עור ששייך גם בנשים,
 ומלמד כל איסורים שיש אם מכשלת אחרים יש ג"כ לפני"ע ע"ש].

ב) ובאמת גם הצעלי צחיס שלוקחים לאפיי"ם שלהם הנערות עושים צזה עולה להנערות שזירות עי"כ מטה מטה וגורם להשחתת ל"ע וכמה פעמים לעלמם ג"כ שכבר נחצאר חומר איסור הסתכלות וכ"ש בקציעות, ועי' אה"ע סי' כ"א (סעי' א') והמסתכל אפי' באצבע קטנה של אשה ונתכוין ליהנות ממנה כאלו נסתכל צבה"ת, ואסור לשמוע קול ערוה או לראות שערה וכו' ע"ש, וע' מאירי קידושין (כ"ע ע"ב) שאשה לא תלמד את צנה אומנות, כדי שלא תצטרך לילך עמו למקום האומנות (פי' לבין אנשים) ע"ש. וכ"ש צני"ד שהיא ענמה הולכת לעבוד באפיי"ם. [ועי' סה"ק דרך פיקודיך (מלכה ל"ה אות י') לענין קול באשה, וצסה"ק חרדים (פרק ג') בהמפרש צאר יהודא ז"ל לענין קול באשה ע"ש]. וכל אפיי"ם כמעט צלא הבל צאים לשם אנשים רקים ופוחזים, קלים מקלים שונים, ומתרגלות לחצרתם, והכל נעשה כהיתר גם כי תזקין לא תסור מזה, ועי' ספר חסידים (סי' קס"ח) אל תערב צנים עם צנות פן יחטאו, וכן ילדים וילדות, ילדים לצד וילדות לצד וכו' ע"ש וכ"ש צכה"ג, וכמה החמירו חז"ל לענין תערובת אנשים וגשים (סוכה ל"ב). צתיקון גדול של שמחת צית השאצה צמקום הקודש וצין קדושים וטהורים ואטפ"כ החמירו כ"כ, וקו"ח צמקום פרוץ מרובה על העומד שיש להחמיר, ועי' ס' החינוך (מלכה קפ"ח צסיום דה"ק) שגם באשה יש איסור הרהורים רעים ע"ש. וכ"כ צספר חסידים (סי' תרי"ד) וצקונערם פוקח עורים (ח"ג פ"ט), מהרד"ב צן התניא זל"ל.

סימן ה

שחוק וקלות ראש

א) במזה שהצכרנו שצאים לאפיי"ם קלים ופוחזים ורקים, כגון הנקראים סעיל"ם ליי"ע (סרסורים), אלו ממש כולם מתועבים מדצרים כל היום לרצות הלילות שלא כהוגן, ממלאים פיהם צשחוק ונבלות הפה וללנות, כידוע לכל, אזי לאזנים שכך שומעות, (וכן צשאר מקומות עצובה עובדים ציחד עם אנשים כאלה). וצגמ' סוטה (י"ב). הרצה שכנים רעים עושים. והנה מצואר צדחז"ל (שבת ל"ג). צעון נבלות פה לרות רבות וגזרות רעות מתחדשות כו', א"ר חנן בר רבא כו' כל המנבל פיו אפי' חותמין עליו גזר דין של צבעים שנה לטובה הופכין עליו לרעה, אמר רבה בר שילא א"ר חסדא כל המנבל את פיו מעמיקין לו גיהנם כו' רב נחמן בר יצחק אמר אף שומע ושחק ע"ש, וצענין שחוק וללנות מלבד האיסור של ללנות צענ"ס המצואר צסוטה (מ"ב). ארבע כחות אין מקבלות פני שכינה כת ליאים וכו' וצעבודה

זרה (ח"י ע"ב) אמר רב קטינא כל המתלוץ מזונותיו מתמעטין כו' א"ר שמעון בן לקיש כל המתלוץ נופל בגיהנם וכו' א"ר חנינאי בר חנינאי (לגו' שניי' א"ר תנחום) כל המתלוץ גורם כלי' לעולם וכו', אמנם מלבד זה המשחקת עם אנשים מוצא בזה"ע (ס"י קט"ו) שנקראת עוברת על דת יהודית ויואלת שלא בכתובה, ועי' חלקת מחוקק (ס"ק י"ב) ששיחה יתירה באשה מדברי בטלה ומתכוונת לכך מביאה לידי שחוק וזפרט עם רווק שאין לו אשה וכו', ועי' ז"ש (ס"ק י"ב) אפי' אם היא מדברת שיחה יתירה בלי שחוק הוי משחקת ע"ש.

סימן ו

השפעות רעות, ספרים חיצונים וראדיא

א) עבודת האפ"ס וכיו"צ מביאה אחרי' רעות רבות, כמה פעמים ישנן שם מנהלים או מנהלות האפ"ס, והמה חפשים מסיחים ומדיחים, אשר כל הקודש לבזו צעיניהם הערועות, מלעגים על כל קודש, משפילים כבוד תוה"ק ולומדי' מצזים כל ירושת האבות, מעילים ארם בלבות העבורות, מנשאים חיי הפקר והוללות ומאדערניז"ס, והארם מפטפט, מתחילות הנערות והנשים להתצייש לעשות דבר אשר תוה"ק מלוה, כגון לברך ברכת המזון, ליעול ידים לסעודה וכדומה, ואח"כ הולכות מדחי לדחי מטה מטה, ונעשות כלים מוכשרים לקצ"ע ולהיות מושפעות מדברים המתועבים שזומעות השכס ושלוח, ונעשים כמה עיני יהדות לקלון וללעג צעיניהן, ועושות ליצנות וקלם מהנערות אשר מתנהגות בתמימות ולניעות כדרך האבות, מתהפכות הדעות והשקפות המיושרות שקיבלו צבית הוריהן, וצבתי חינוך החרדים, ונעשות בעלי דעה לעצמן לא לשמוע לקול הורים, וזפרט שהיא מרווחת סכומים הגונים ממילא כל שהכסף בידו ידו על העליונה, ולכן נשכח השפעת ההורים, ולא שומעות לקול הורים ומורים, לא נכנעת לבעלה אדרבה היא משפעת הרבה פעמים שיקרא זייטונגטן וספרים חילוניים, ויבקר קורזע"ן שונים כדי להשלים (כלומר לפגום) עצמו, בכמה מיני לימודי ענגלי"ש, ומצחור ירא שמים ות"ח, נעשה קל שבקלים ל"ע, ותחת להיות "עזר" נעשית "כנגדו".

ב) הנערה או אשה העובדת באפ"ס מושפעת לרעה לקרות עתוני וספרי חשק (מאגאזינע"ן וראמאנע"ן) וכל מיני גיטול ותיעוב, כמ"פ גם לילך לבתי תיאטראות (עעאטע"ר, מאווי' זינעמ"א, שו"י), אמרו חז"ל (שבת ק"ה:) כך הוא דרכו של יזה"ר היום אומר לו עשה כך וכו' עד שאומר

לו לך ועצוד עצודה זרה, הראד"א פתוח כל היום באפי"ם ומתוך כך גם צביחה, לשמוע אל הרינו"ן ואל הטיפל"ה גיעול ותיעוב של דרכי גוים, וזמר שלהם ע"י המנוולים ומשוקלים של אה"ע, ולשמוע לקול מלחשי"ם כנחש יתן קולו בעלות שונות של דרכי הגוים איך להתנהג כידוע, ואח"כ הטעלעוויז"ע, אזי אצות העומאה ל"ע בג' ראשי עבירות, ואם היא אין היכולת צידה להעמיד צביחה טעלעוויז"ע מפני עיכוב בעלה או קרובי, עכ"פ תצקק לפעמים אלל שכנים הרעים לשבוע מסם הזה ל"ע. והנה ידוע למדי מהו היום הלייעו"ג ומאגאזין וביכער וראדיא ואל"ל הטעלעוויז"ע, כולן מכלים את הנפש הטעורה, ומשחיתים ממש כל נחח טוב ואפי' צימים קדמונים הכריזו הקדושים כי ציכ"ל ר"ח כל בא"י לא ישובן ל"ע, וכ"ש עתה שאין שום צושת בין אה"ע והכל בצוהם עד קצה האחרון אשר מלאים מזה העתונים. ובאמת העיקר הגרם לכל זרות אלו ל"ע שמלמדות הנערות עוד צבתי חינוך למלאכת אפי"ם ואח"כ מקיימות לימודיהן והולכות לעצוד שם. ויש צוה להאריך הרבה ואכ"מ והארכנו בתשובה אחרת (וגדפם צפתח האהל חלק ו), באיסור הראדיא ובאיסור ספרי חילוים וספרי חשק.

סימן ז

עוד פירצות בגדרי הצניעות

א) ההולכות לאפי"ם והדומה מתרגלות צהלצשתן לילך צדרכי הגוים, יש שעושות מקאת מדברים המפורטים להלן וכיו"צ ויש שמתנהגות ככולן. לוצושת צכל יום מלבוש אחר, ע"י יומא (ל"ז ע"צ) מה שלצשה צשחרית לא לצשה צין הערצים ע"ש גצי האשה הסוררת אשת פוטיפרט, למדנו מזה שזו דרך מקולקל ועזות ופרילות, ועוד רעותי מוצאות אחרי' שהכל כפי הסטייל החדש המתחדש צכל יום (מאד"ע), כי העוצדת באפי"ם לא חוכל לילך צצניעות של תוה"ק, רק צדרכי הגוים צגדים מצהיקים קלרים ולרים (אויפפאלענד, קורן, פאססענד), צשערות ארוכות כמו המופקרות או המשחגעים הנקראים היפיע"ם, ואם גשואה אז צשייע"ל ארוכה מארץ מדה, צצבעים שונים על הפנים, עינים, וצפרנים. נראות ממש צבנות הגוים, וכל רואיהן לא יכירום שהמה מזרע קודש, וככה יורדות מטה מטה ל"ע. צשו"ע (יו"ד סי' קע"ח) להתרחק צתכלית הריחוק ממלבוש נכרי וצגדי עזות ופרילות, וכל זה לא יזכר ולא יפקד ולא עולה על לב, כי אצות אוכלים צוטר ושיני צנים תקהינה צעוה"ר, אחרי נישואיהם, נוהגות כן גם צבנותיהן, עוד צקטנותן מלבישות אותן צגדי רקמה והכל עפ"י סטייל

החדשה (מאד"ע), וכל מטעם אמהות סימן לבנות, וכל זה פרי האפ"ס ותולדותי.

וז"ל רבי' הצ"ח יו"ד (סי' קט"ח) העיקר שבכל מה שמיוחד להם צריך הישראל להיות נבדל מהם אע"פ שאינו נזכר בדרוז"ל כי רז"ל הזכירו הדברים שכיו נוכגין העכו"ם צאותן הימים והוא הדין בכל מנהג העכו"ם שנתחדשו בכל הזמנים שצריך הישראל להיות נבדל ממנהגם במלבוש, במנהג, בדבור כו' ומ"מ נראה דאותן הדברים המפורשים בדברי חכמים כו' אע"פ שאין העכו"ם נהגו עכשיו כהם במקלח מקומות אסור לישראל לנהוג בהם דכיון שכבר ה' קצוץ חוק זה לשם תורה שלהן נראה כמודה להם ולתורתן אם נהגו כאותן מנהגים שהי' חוק מקדש ע"ש, וע' שו"ת דברי חיים יו"ד (ח"א ס' ל') אפי' אינו מתכוין לדמות לגוי ואפילו ניכרת ביתר מלבושי' שהיא יהודית ורק מלבוש א' של גוי שמורה על מניעת הצניעות עוברת על לאו כו' ולעיל מצוי ל' הרמזים ז"ל שלא ידמה לכן אלא יהי' ישראל מובדל מהן וידוע במלבושיו ובשאר מעשיו כמו שהוא מובדל במדעו ובדעות כו' ע"ש. וע' שו"ת טוטו"ד (מהרש"ק סי' פקח) ועוזרים בעטע במלבוש נכרי ואף אלו שמוכרחין לכך מכה דוחק פנימסם כו' ברוב מדינות שפרצו גדר התורה היו מכח הלבושים שהיו מלובשים כעין נכרים שזה גרם להם למעול מעל בחורתינו הקדושה עיי"ש ולהלן כ' שהוא ל"ת שצריך לפזר כל ממונו כו', וח"ו לבקש היתר בשאט נפש כי ה' יודע אם לעקל עיי"ש באורך. וע' מכתב קודש של הגב"ק א"א רמ"מ מרימאנוב זי"ע (בס' דברי מנחם) וז"ל אהמס זאת יאמינו באמונה שלימה כי בזמנינו כל הרעות המטוררים על היהודים רח"ל הוא רק מחמת יצר לב האדם יעכו להנאה ותאוה לילך בחוקות ולבושי העכו"ם אשר נאסר עלינו כו' ובפרט על הנשים הלבובשים מלבושי פריצות אשר כמעט לא ניכר בין עבריות לישראל להבדיל כו' כי כל הרעות הנצמחים והמתהווים בעם בעוה"ר הוא רק מחמת שמתדמין לעכו"ם כו' ע"ש דכה"ק.

סימן ח

חיי תענוגים ומנוחת עצלה

ח) אמרו חז"ל (כתובות נ"ט:) אין אשה אלא לבנים, כל תכלית וצריחה האשה לבנים, ולמשפחה, לעזר לצעלה ולגדל דור ישרים, וכל

שאר עניינים הנרכיבים לזה, עלי' מוטל לשמור על הצית לסוכך כחומה על בעלה, ולהדריך ולגדל בני' בדרך אבותינו מעולם, להביא רוח קדושה וטהרה בין כותלי הצית, לישא בעול של הבעל להקל דאגותיו במאמר פי', ולשאת העול של גידול בניים וזנות על טהרת הקודש, ולראות שהבעל ימלא זמן לקבוע עתים לחורב הקדושה, ולא לבקש מנוחה בעצמה רק להתפלל לה' הטוב עבור מנוחה והרחבת דעת דקדושה, וצריאות ופרנסה ולשפוך דמעות לזכות לדור ישרים יבורך.

3) ובאמת יש להפליא ולהשתומם על התנהגותנו שהנשים הולכות לעבודת אפי"ם והדומה. הלא כל חכלית האשה להיות אשה כשרה ולמשמרת על בעלה וכל בני ביתה, להיות לחומה בצורה, כמו שנהגו שלש אלפים שנה מיום מתן תורתנו הקדושה, ועוד קודם לזה אלל אבותינו הקדושים שהשיגו החוכה"ק מעצמם, באקרויי בנייהו לבני כנישחא ובאחטווי גברייהו כי רבנן ונערין לגברייהו עד דאחי מבי רבנן (ברכות י"ז). ולחנך יולאי חלז"י לקדושה וטהרה ולחזק את בעלה בגוף ונפש, ולישא בעול במה שמקלת לו דאגותיו ועוזרת לו בכל עניי ונרכי הצית והחינוך. ועתה איך נהפכנו בעו"ה לסורי הגפן נכרי', שהאשה רואה להיות רק ילאנית, להרויח מעות על מותרות וכל דברי הבל, מבקשת רק חיי עונג ומנוחה, להרויח ממון באפי"ם להתרגל במלאכה קלה, לא לאהוב להיות צצית ולידע מלאכות הצית, רק פעם בחולות פעם ברחובות בזמן אשר נשאר לה אחר עבודה, יום וליילה לא לשבות רק לראות מה לקנות בגדים ועוד (הנקרא שאפיני"ג) או לקרות מאגאזינען וכיו"צ או לעייל ברחובות קרי', הכל כאשר אומרים הגוים במאגאזינען ובראדיא. ממילא גם אחר החתונה אינן רואות בעול הצית, וכמו שהזכרנו למעלה, רק הכל שיהי' מנוחה ועונג (הנקרא ענשאיימעני"ע). מוסרת הילדים לידי זרים (הנקראים צעיבי סיטערס), ולמחנכים שונים בצחי"חיוך שונים, והצית הגדול נשבר לרסיסים, תחת ליתן כל כחה וחילה עבור בעלה וזרעה, הכזה יקרא דרך הקודש, וע' צרכי יוסף (סי' שמ"ג) שהעלה להלכה דעיקר החינוך על ידי האשה. וכי כה קבלנו מאבותינו הי"ד להיות האשה שוררת כאיש ולא בציתה, רק לצרות מן הצית כבורח מן האש ל"ע, ועוד כזה וכזה מה שיש להרבות ולשפוך שיח על זה. על כן העיקר לשוב לדרך האבות להיות לנועה בציתה ולהיות לעזר לבעלה בזוסי שירשנו מאבותינו בע"ה.

וז"ל ראשית חכמה פי' דרך ארץ (שער ד') לעולם תשתדל האשה להיות לנועה וכשרה ונאה צמטשי' חסידה עם בעלה ובני' וכי' ולמה נלעווה

לדבר עם הנשים תחילה, מפני שכן שולחות צניחן לבית הספר, ומשימות עיניהן עליהם שיעסקו בתורה, ומרחמות עליהם צבואם מצית הספר, ומושכות לשם בדברים עובים, ושומרות אותם שלא יתבעלו מן התורה ומלמדות אותם יראת חשא בילדותם, וממלאו הנשים הלדקניות, סבה לתורה וליראה, וכאשר יבאו בעליהן ממלאכתם, והם יגעי' ועייפים, יזכירו לקבוע עתים לתורה ולתת לדקה, ותהי' זהירה להיות לה שלום צינה וצין אישה, ותהי' לו אהובת ורננוי', ותהי' זהירה ערב וצוקר ולהרים להתפלל, ובסוף התפילה תכנין לבה בתחנונים לפני הקב"ה על צני' וצנותי', שיכיו יראי ה' עוסקים בתורה ובמלוות, כי זכות של אשה לעובד"ב הוא שיכיו צני' עובדים את הש"י ועושים רננוי', וכשהיא צבית עולמה וצני' עוסקים בתורה ובמלוות יחשב לה כאלו היא צחיים, ועושה כל המלוות, ותהי' צמעות העלוות צעוב"ב, וכשנותנת לדקה תתפלל באותה שעה, בידים נקיות, שיכיו צני' יראי השם ומלליחים בתורה ובמלוות, שתפלתו של אדם נשמעת בשעה שהוא עושה מלוות, ולא תלא מדלתי ציתה אלא לצורך גדול, שהאשה הי'לנית חושעת ומחשיאה אחרים ע"כ לשונו הקדוש. וע' שלה"ק שער האותיות (אות דרך ארז).

סימן ט

מותרות

(א) על ידי עבודתה מתרגלות בנערותן לחיים קלים, ולמותרות, וממשיכות הלאה. עושים חתונה בפיזור כסף, כל מיני רהימים וחכשיעים עבור הון עולם. תמונות ומאווים למאות ולאלפים, בגדים שונים. כל מה שהרויחה בנערותה משלכת עבור עלים ואצנים ושאר הכלים תחת לדאוג שבעלה יוכל להמשיך עוד לימודו (אם יכול ללמוד) צמעות אלו, או להשתמש בהם ללדקה ושאר לרכי מלוכה. ועל דרך זה לחיות צחיי מותרות רואה לייסד ציתה, ולחנך יולאי חללי', ואין זכר מלחשוב על תכליתה האמיתי צזה העולם.

(ב) והנה כבר אחז"ל (סנהדרין ע"ב). סורר ומורה גדון על שם סופו, הניעה תורה לסוף דעתו שסופו ללסעם את הצריות, כיון שאוכל תרעומר צער ושותה חלי לוג יין. שכל דבר שהוא מותרות מציא לשאר איבורין, שכיון שמצקש לימודו ואינו מולא על כרחך נוגע באיסור. צקנאת איש מרעבו שרואה להתדמות ולהעלות יותר מחצירו, עינו לא תשבט כסף, ונוגע צממון של אחרים אם צאונאה אם בגזל, מדלג על הכרים יומם ולילה

לא ישבצו לצבור כסף, ותפילה בליצור וקביעת עתים לתורה, ועוד הרבה מלות נדחות ע"כ. וכל מגמת האדם ושאיפתו הוא לעורר ותענוגיו, והרווחת כסף ללורך המותרות, תחת לחשוב על עיקר תכלית האדם האמיתית. וגם ע"כ מוכרחים לנחור בעבודה הבא לידו כדי להרויח כל היותר וא"ל לדקדק שתהי' פרנסתו באופן שהיא נקי' מגזל ושאר איסורים, וכן מכריחים האשה לעבוד לשם בן, ועד"ז מרגילים ומחנכים כל בני הבית בהרגל המותרות ותולאותי', ומי יקום במקום הקודש אם ח"ו הולכין בדרך הזה. וזה לשון המשנה ברורה (ביאור הלכה סי' תקכ"ט) וזהו תוכחה מרובה על זמננו שצעו"ה הרבה אנשים עוברין על זה, ולא ישימו לב איך להתנהג בהולאת ביתם, להרחיק דברים המיותרים, ורצים חללים הפילה הנהגה הרעה הזו, והסיבה הגדולה שצבולן הוא ע"י הנשים שדעתן קלות ואינן רואות הנוול, ואשרי מי שיתאמץ לבצו ולא ישגיח לפיתויים, וינהל הולאת ביתו כפי ערך הרווחתו ולא יותר, עכ"ל. וכ"כ עוד על מה שנפסק להלכה בשו"ע (או"ח סי' קנ"ו) ומ"מ לא יעשה מלאכתו עיקר אלא ארעי ותורתו קבע וזה זה יתקיים בידו ע"כ, וז"ל שם אלא יעשה רק כדי פרנסתו אך צוה גופא לריך להזכר מפיתוי היצר שמפתחו שכל היום לריך השתדלות על הרוחה זו. והעיקר שיתצונן בעלמו מה הוא הכרח האמיתי שאי אפשר בלעדו. ואז יוכל להתקיים בידו שיהא מלאכתו ארעי ותורתו עיקר. והוסיף ע"ז בשער הליון שם, וכדי שלא ירמה אותו היצר יתצונן אלו הי' מתחייב לזון את חזירו ולהלבישו לפי ערכו מה הי' אומר אז איזה דבר הוא הכרח, עכ"ל. [ועי' פלא יועץ (אות לבושה)].

סימן י

דרך הגוים

(א) חז"ל גזרו אומר להתרחק מהגוים בכל דבר, ע' שבת (טו"ז:): גזי פתס ושמנס ויינס, וע' ז"מ (ע' ע"ג) לגזי רבית עכו"ם, וע' עירובין (ס"ב:): לענין לשכור רשות, וע' שבת (י"ג.) גזי חינוק ישראל, ועוד כאלה, הכל כדי שלא ילמוד ממעשיו. והנה ע"ז כל הני"ל בסימנים הקודמים עבודת האפי"ם וכיו"צ משכחת אותה מדרך אבותינו, לדרכי תיעוב של הגוים בכל שעחי החיים, להיות עבד נרצע לדרכי הגוים, ומרק פיגוליהם וגילוליהם, מחנכת למאדערניז"ם אשר הוא אצדון לגוף ונפש, לא עולם הזה ולא עולם הבא, ללמוד לחיות חיי הוללות מנוחה ותענוגים כאשר הזכרנו, ולמנוע ברכת הבנים ובנות בדרכים שונים ולבקש היחרים על זה, ולפעמים אף באיסור ר"ל, כי העיקר התענוגי עולם הזה ולחיות בקלות כדרך הגוים שכל מאויים

לתענוגי עולם הזה, הכשרות מתרופף, כי אם רוצים ליהנות מהעולם הזה כגוי לריך לאכול ג"כ כל מיני מאכלים שישינו בעולם, ולסמוך על כל מאן דהוא שאומר שכשר, וזפרט שנמנעים לערוח להעמיד כשרות צבית מפני הלא העיקר שיהי קל ונוח. כל ענין של כבוד צת מלך פנימה כמו זר נחשב צעיני, כאשר נתבאר לעיל, כי מתרגלת להתנהג בדרכי הגויים בכל מכל כל.

3) גם נמשך מזה שממאנות להנשא לת"ח וירא שמים, אם כי אומרות כי רצונן צת"ח אולם זה לפנים, העיקר שיהי בעל קומה, ויפה עינים, והרבה רוצות שיהי רגיל בענגליש לח, רק שאין מזיק אם יכול ללמוד כי זה שייך קצת למנהג העולם (סעיי"ל — מאד"ע) שתוכל להגיד שבצחור הוא ת"ח, אבל אין כוונתה לתכלית האמיתי שיוכלו לצנות ציתם כדרך ת"ח בקדושה ועברה על דרך הצבות, שהרי העיקר דרך הגויים עונג וקלות. וזפרט שהיא המכרעת בכל שידוך, כאשר תגזר אומר כן יקום, היא העד והיא הבעלת דין, וההורים צהכרה כופפים כאגמון ראשם לדצרי, שהרי היא לא שומעת להם, וגם אח"כ כאשר מגיעים ילדי לתנס לבית הספר וצית חינוך, נותנת אותם כפי שכלה "הזך", כי היא מציינה ויודעת הכל, שכבר למדה צאפי"ם וצמאגאזינע"ץ דיני החינוך, ושלאריך ליתן למוסד שצנוי צעיקרו על תענוגי עולם הזה.

סימן יא

קורא הדורות

א) צריך לידע ולהודיע הבעדל, שבין דורנו זה, לבין דורות שעברו, צענין עסקי הפרנסה לכלל ישראל צמסחר ואומנות והשאר.

הנה כמעט בכל מקום בכל הדורות היו החנויות או מקומות עבודה של אומנות ציחד עם הדירה, כל בני המשפחה היו ציחד, אז ואם צנים וצנות, ראש המשפחה העורח עצור הפרנסה נעזר בכל הזמנים מאשתו וזרעו, הקונים אשר רוצ רוצם היו הערלים וערלות, לא הי להם שום שייכות להישראלים, כל צר ישראל הי יודע שהוא עם קדוש ואין לו שום קשר והתחצרות לאוכ"ע, ועפ"י הרוב הלא הערלים ג"כ משנאתם ועוד סיבות לא צקשו להתחצר ולהתרועע עם ישראל, רק הכל צדרך ארעי ולעת הצורך. כל הדורות היו ישראל קדושים גדורים צכל מיני גדרים ודרכי הצניעות, לא עלה על הדעת שילמדו ספרי תועבותיהם ולימודיהם, וחומת צרזל היתה מפסקת ציניבהם, כן עצרו השנים וחלפו הדורות.

פ ת ח ה א ה ל

ש מא

לפני מאתים שנה בערך כשהתחלה קלת חירות באשכנז, באותו זמן החל הנגף ל"ע, בתנועת המשכילים, כלומר מכשילים, בעל הציאור ותלמידיו שר"י, להתדמות לעכו"ם בכל דבר, לרדוף אחר לימודיהם ונימוסיהם, ולעשות שינויים בחינוך, באמור נהי' ככל הגוים בית ישראל, ונתרחב לתנועת רעפאר"ם, לשנות התפילה ושאר עניינים הכל כגוים, עד זמן קצר לערך ששים שנה נחרבה אשכנז וכל מדינות של מערב אייראפא, ונשארו מעט מזער אשר שם ה' נקרא עליהם.

במזרח ואמצע אייראפא עמדו רבותינו הקדושים גאוים ולדיקים ז"ל שלא להניח את המשחית אל בתיכם, במדינתנו אונגארן עמד מרן חת"ם ותלמידיו ותלמידי תלמידיו ז"ל בראש המלחמה עד שנפרדו מההולכי קדימה, בסיועת רבותינו הקדושים מגאליצ'יא, כידוע ומפורסם, בפולין וגאליצ'יא עמדו בראש תלמידי בעש"ט הקדוש ז"ל ותלמידי תלמידיו וגאוני הדור ז"ל, ושמרו על טהרתן של ישראל להשאר הכל כמו מאז ומקדם בלא התערבות דרכי גוים, בלא שינוי בחינוך וגדרי הלימוד, וכן בליטא עמדו הגאוים ז"ל שלא ישטפו המים הזדונים.

אמנם הותחל באייראפא ההכרח מהמלכיות לילך לשוהל"ע ואף ענשו במאסר את מי שסירב, וזה כבר גרם קשויים אמנם יהודה עוד רד עם א' ונשמרו חוקי העברה, כי ההכרח ה' רק על ילדים עד י' שנה בערך.

בבוא המלחמה הראשונה ל"ע, תיכף אחרי המלחמה נהפכו סדרי העולם בכלל, ונגע בפרט בכל שטחי החיים להפרע של כלל ישראל, נתחדשו דעות כוזבות בתגבורת עזומה, ליוניז"ם קאמוניז"ם, וכל מיני משחיתים, הגם כי נתייסדו אלו עוד ערם המלחמה אולם עדיין לא גברה ידם עד אחרי המלחמה, ואז באו הנסיונות של פריצת גדרי לניעות, והקמת צתי מרחצאות בתערובות בכל המדינות, הכרח לשוהלע"ן בכיתות יותר גבוהות וכו', ואף שעמדו הגדולים ולדיקים בקשרי המלחמה בכל מדינה ועשו לפי יכולתם מ"מ נפרצו הרבה גדרים.

בבוא מלחמה השני' ל"ע על מוקדה רוב רובם של כלל ישראל החרדים קדושינו, אבותינו ורבותינו, נשמות העבורות, אנשים נשים וטף, ארצה כל שמחה, החושך כיסה ארץ ענן וערפל, ארץ ארץ אל תכסי דמם, ה' העוז יגקום נקמתם בקרוב לעינינו.

אחר השריפה הנוראה, ונשארו אודים מוללים מאש, לעירים ולעירות, ברוב רחמי וחסדי ה', וגלתה יהודה מאייראפא לבקש מנות. צאו לכאן ארלות הצרית, ועלו לאה"ק, ונתהפך הכל, על ידי התערובת ממדינות שונות, ועם אנשים רחוקים מן הדת, חפשים וחלי חפשים, צאין סדר קהילה, ולא שום כח לאגוד היחידים בקשר אמיץ, רק צבחי' איש כל הישר בעיניו יעשה, הותרה הרצועה ללמוד לימודי חול בלא שום הכרח ואונס, החינוך ג"כ רק צבחי' נדבה מי שרובה מכנים א"ע לידי חיוב של חינוך אמיתי או חלי חינוך, כפי אות נפשו.

עסקי הפרנסה בלבלו כל סדר המשפחה, ראש המשפחה עוזב כמה מילין רחוק מציתו, שולח צחו ג"כ לכמה מילין רחוק כל היום בלא התקשרות עם משפחתו רק עם זרים, הרבה פעמים גם הבעלת בית עוזבת במקום אשר מלאה מנוח לכף רגלה להרויח, הצנים וצנות הקטנים משליכים למוסד אשר כ"א צוחר לו, ולא דואגים הרבה אודותיהם, העיקר שלא יבלבלו אותם מעבודתם ורילתם עבור הכסף, וכל החינוך נמסר למנהלי צחי חינוך, וכפי שהם יחנכו מסכימים האצות בלב ונפש חפילה אט לעוב או למוטב. אפשר לשער מה יכול לנמוח מכל זה, המשפחה מפוזר ומפורד כל השבוע, בש"ק ראש המשפחה עיף ויגע, ולא מטריד עצמו הרבה לדאוג ולראות מה עושים בניו וצנותיו, ובכל השבוע פשיעא שלא דואגים הרבה עבור ילדיהם, וכן עבור צנותיהם ההולכות למקומות העבודה אשר כמעט מן הנמנע לידע באמת ולהשגיח על מעשי' אצל אף המועט שהי' אפשר להשגיח כמעט אין א' שיראה ויחקור היטב לידע מה עושה שם צחו ומהו ההנהגה שם, וסומך בכל דבר על איזה שמועה הפורחת באויר.

ב) זאת היא בקילור אמיץ המלצ כעת וכל בר דעת אשר יראה ה' נוגע בלצבו ידע ויבין שכל כחנו לאחד המשפחה ולא לפזרם, כל זמן וזמנים עוצה משמע. לדאוג ולחקור על הילוך של בניו וצנותיו זה עיקר הכל, בחינוך אמיתי, בשמירת גדרי הליטעות עד הקצה האחרון, להרחיק לימודי החול, להשיא צנותיו תיכף אחר שיואלות מצחי חינוך אמיתיים, ולא להניח לעבוד אס אפשר, אולם לאפיי"ם וכיו"צ כלל וכלל לא, כי הוא אש של אצדון ל"ע, ואם ההכרח לעבודה יניחה בין נשים כשרות וזקנות, אולם העיקר להשיאן במקדם. וכן הצנים רק בשיצות על נוסח המקובל בלא שום תערובת של חול וללמוד עממם ועם צנותיו בכל עת פנוי, להדריכם בדרך ארץ, לניעות ואויר של תורה תמיד. לראות שצנים אשר כבר יולאים מן הכולל, ילכו

למקומות עבודה בלא חערובת נשים, בלא חערובת גוים מנוולים, ולא לבקש משכורת שמוכה על חשבון מכירת נשמתם ח"ו.

סימן יב

יצא אדם לפעלו

א) והנה בדרך אחד נלא ג"כ לעורר, האנשים העובדים, וכן צעלי בחים סוחרים, (פאבריקאנטע"ן), אשר כמה עניינים מהכ"ל נוגע גם להם. בראש וראשון שלא לילך במקום זוכמא, בחערובת אנשים ונשים. לא להניח ראד"א פחות כל היום ולהפסיד עולמו הנלחי ח"ו עבור עולם עובר, לא לעבוד בחבור ערבים של גוים, מושחתים ומשוקצים, ואפילו אם עיי"כ ימלא רק מקום עבודה שמשלמי' פחות מאחרים, הלא מצואר (או"ח סי' תרנ"ו) שמחוייב למסור כל ממונו בכדי שלא לעבור על ל"ח וכ"ש לאוין הרבה וח"ו השחטה גמורה, וע' שד"ח ח"ט (סי' ט"ל לד 7) באורך צוה כמה מחוייב להפסיד עבור מ"ע או ל"ח ולא יהי' כעבד כנעני לעבוד יומם ולילה, רק ישליך יכבו על ה' הטוב הזן ומפרנס מקרני ראמים עד ביצי כנים, שלא יגרע מלדיק עינו, וע"י שישאיר לו זמן לקביעות עתים לחורה, לחפילה בליצור, וליתן עין טובה בהדרכת יולאי חלליו, לא יחסר ח"ו לחמו. וכל זמן פנוי יעסוק בחורה או מלכה או בהדרכת בניו ובנותיו, שבתות וימים טובים, כל יומי דפגרא, ולהבדיל בזמנים שמחוק המלכות לא עובדים, וכן בזמן הקיץ. בכל זמנים הללו ישחמש רק לחליתו וחליתו ביתו ובניו ובנותיו, לא לבנות הזמנים בקריאות בטעלעפאן לדברים של מה בכך, לא לנסוע נסיעות של חנונו וטיוולים (רייד"ס) או לביקורים אשר כל זה רק איבוד הזמן היקר אשר לריך להיות קודש לה' לחורה ומלוות ומע"ט. צעה נסיעה לעבודה לא ליקח שום לייטונג (ולא בביתו כמוצן), ולא שום דבר פסול, רק קילורי הלכות, קילור שלי"ה קילור ראשית חכמה, קילור שו"ע, חוק לישראל וכדומה. לא לאבד הזמן בשיחות בטלות ולדבר על תלמידי חכמים וגדולים, כמו שנחפשט ע"י הסט"א, כאלו היא מלכה, וכ"ש לדבר בביתו ולפני זרעו דיבורים כאלה, או דברים בטלים או עניני שקר, שכל זה משחית נפש זרעו ח"ו, רק כל היום ולילה לחשוב על חורה וחיונוך בניו ובנותיו בדרכי אצותינו בליטעות וליתנס למוסד חרדי באמת, בלא שינויים מדרכי החינוך המקובל מאצותינו.

ע' מרן חת"ס (או"ח קכ"ב) שכ' שם „עלינו להכוסף גדרים וסויגינס, ולא אכשר דרא, כי בעוב"ר הדור פרוץ במלואו ויש להכוסף אומץ להחמיר ולא

להקל". הן כל אלה קלות דרכי איש וישמע חכם ויוסיף לקח, ומזכה לילך בדרך אצותינו ורבותינו, ולא ימעדו קרסולינו לעולם בע"ה א"ס.

* * *

נגענו בקלה המטה שזידינו במקלה ממה שגורם עצודת נשים וצחולות ככלל ועצודת האפי"ם צפרט, ושאר השייך לזה, ויותר ממה שכתוב כאן יש צמלאות בעו"ה, ולא ניתן הכל להעלות ככתב. ואפי' במקום שחושבים שלא שייכים הטעמים דלעיל בכולם עכ"פ בכל אפי"ם יש איזה מהם, וצפרט כבר הקדמנו שהחוש מעיד יותר מכל הראיות שהיא השחחה וקלקול עלום, ואפי' אם הצעל הבית הוא חרדי לא אפשר להמלט מכמה קלקולים, וצפרט באפים של ישיבה אשר מוכרחת לבא צמשא ומתן שלה עם צחורים, והוא מכשול עלום, כאשר מוצן וידוע. על כן בית יעקב לכו ונלכה באור ה' להנשא צמוקדם האפשר ולא לילך לעצודות, וצאפי"ם צשום אופן לא, ומזכה לישועות הנצלות, ונסים ונפלאות, בקרב הימים, לזכות למים העהורים, וקבוץ נדחי ישראל שה תמים בע"ה צצ"א.

יום ו' עש"ק לם' "וירא אליכם כבוד ה'" תשל"ח לפ"ק

הק' רפאל בלום

